

RAČICE, FARNOST BOBROVÁ, OKRES ŽDÁR NAD SÁZAVOU

...co bylo dřív: Ráčci ve [Zbraslavi u Brna](#), případně i v [Obřanech](#), v každém případě však v [Račicích a Drnovicích u Vyškova](#) a konečně v [Račicích u Hrotovic](#)...

Obec Račice se nachází v Křižanovské vrchovině Českomoravské vrchoviny v nadmořské výšce 550 m, přesněji 9 km jižně od Nového Města na Moravě a 9 km jihozápadně od Bystřice nad Pernštejnem. Západně u obce se rozkládá rybník Strženík. Na území této malé vesničky žije trvale zhruba 50 obyvatel. K obci patří samota Ráčkův mlýn ležící východně od obce na říčce Olešné (na starých mapách značené také jako Ráčkův potok), mlýn byl založen před r. 1607 (roku 1607 přichází Jan z Ráčkova mlejna).

Samotná obec se rozkládá na náhorní rovince. Návsí je kruhovitě, selské domy jsou po obvodu, chalupníci uprostřed - starší typ horské kolonizace, kdy původní selské statky stály volně na pokraji vlastních pozemků a pozdější chalupy zaujaly mezery a návsí. Největší budovou je bývalý svobodnický (Ráčkův) dvůr stojící uprostřed na jižní straně návsí. První písemná zmínka o obci je ve žďárském urbáři z r. 1462 pod nápisem Racsze ves. V roce 1667 dostala obec vlastní pečeť, ve znaku má raka.

Na území dnešní obce založil žďárský klášter hospodářský dvorec, tzv. grangii. V okolí dvorce začala v první polovině 15. století postupně vznikat obec Račice.

Název obce vznikl podle oficiální verze připojením přípony -ice k základu osobního jména Radek, Rac či Radslav, nebo také ke slovnímu základu „rač“, což je nářeční výraz pro hluboký výmol nebo roklinu.

Možnost, že by obec dostala své jméno převzetím od dřívějšího rodového majetku a tedy rodového jména, sice odpovídá tehdejší běžné praxi, s odstupem bezmála šesti staletí je však obtížně prokazatelná. Vodítkem by mohlo být přesné znění zápisu v Zemských deskách o prodeji hospodářského dvorce, Mag. Lenka Benešová uvádí ve své bakalářské práci věnované Žďárskému klášteru v pozdním středověku: „Majetek v Račicích zakoupil **pan** Mikuláš, který se zavázal zaplatit 30 kop grošů míšeňských...“ Zda studentka historie označila panem někoho, komu tento přídomek nepatřil, lze ověřit v citovaném zdroji: MZA Brno, G 10 Sbíрка rukopisů, inv. č. 952, f. 30a-b. 🤔

Původně klášterní hospodářský dvorec čp. 1 byl založen před r. 1462. V roce 1483 byl dvůr prodán Mikuláši Ráčkovi, v témž roce měly Račice dle Žďárského urbáře jednoho usedlíka. Rod Mikuláše Ráčka vlastnil dvůr až do začátku 19. století. Nejstarší částí je roubené obytné stavení z poloviny 18. století.

BOBROVŠTÍ VLACHOVÉ

V roce 1551 nacházíme Mikuláše, dvořáka (majitele hospodářského dvora) z Račic, smířčím ve sporu hornobobrovských Vlachů. Můžeme se pouze dohadovat, co bylo důvodem. Znalost jazyka? Přirozená autorita? Rozsáhlý rodový majetek (Račice, Stržanov, Vojetínek, Olešinka, Branišov)? Nebo byl skutečně z lidí v blízkém okolí nejurozenějšího původu? Vždyť jen o generaci později nacházíme roku 1571 Blahu (Blažeje) Ráčka, račického dvořáka, vdávat dceru Annu za Jakuba Šašovského z Popovic,

úředníka kláštera rajhradského, přičemž smluvčími byli David Eybenstaler z Eybenstal a Urban Sudický z Modřic, úředník kláštera tišnovského. Pokud by se skutečně jednalo o potomky Mikuly ze Zbraslavi a Račic, tito ačkoli se díky ztrátě svého majetku již ve 14. století vydělili z panského stavu, fakticky byli až do porážky stavovského povstání rytíři.

PŘEDZVĚST SELSKÝCH BOUŘÍ PO TŘICETILETÉ VÁLCE

„Šebestián a Tomáš, jsouce někým svedeni, odepřeli v roce 1651 vykonávání manských povinností jako jiní dvořáci a zákupní rychtáři a stěžovali si na klášterní vrchnost u královského tribunálu (za vlády Ferdinanda III. Habsburského, pozn. ARS), odvolávajíce se na staré, asi neplatné výsady. Když však poznali, že by spor nevyhráli a že zbytečně vrchnost proti sobě jen popudili, podrobili se, vydali opatu (Žďárského kláštera, pozn. ARS) staré výsady a reversem se zavázali pod ztrátou dvora, že budou nadále vykonávati povinnosti, které byly v obnoveném lištu z 20. ledna 1653 vyznačeny.“

Josef Fr. Svoboda: Vlastivěda Moravská. Novoměstský okres. Brno 1948. Brno 2010. Pp.:574.

PŘEDZVĚST SELSKÉHO POVSTÁNÍ

„V roce 1771 zahájili rychtáři a svobodníci na klášterském panství spor s vrchností, protože jim od roku 1768 ukládal povinnosti, jichž do té doby neměli. Byli mezi nimi z našeho okresu Josef Ráček z Račic, Od roku 1782 odepřely osady přifařené ke Zvole, mezi nimi z našeho okresu Račice, dávati faráři desátek, a tato vzpoura se rozšířila i na farnost bobrovskou a připojili se k ní také Novoveští, kteří dávali desátek klášteru. Odboj se stupňoval, až došlo v březnu (14.-28.) 1784 i k násilnostem ve Zvole, jež byly povoláním vojskem potlačeny.“

Josef Fr. Svoboda: Vlastivěda Moravská. Novoměstský okres. Brno 1948. Brno 2010. Pp.:110.

„Když si roku 1771 stěžovali svobodníci na panství žďárském na neobvyklé povinnosti, prokazoval se Josef Ráček listem žďárského opata Jakuba z 26. ledna 1656, jímž opat potvrdil výsady Šebestiána Ráčka a jeho syna Tomáše na dvůr v Račicích.“

Josef Fr. Svoboda: Vlastivěda Moravská. Novoměstský okres. Brno 1948. Brno 2010. Pp.:574.

RAKOUSKO-FRANCOUZSKÁ VÁLKA PRVNÍ KOALICE

„Když se v roce 1796 přiblížila francouzská armáda k hranicím českých zemí, bylo rozhodnuto o mobilizaci. Pro každé panství byl stanoven počet odvedenců. Tyto počty se nedařilo naplnit, navíc část rekrutů zběhla. Výslechy se ve Žďáru, kde bylo zatčeno 16 uprchlíků, konaly na přelomu června a července 1797. Výpovědní protokoly byly pořízeny protizákonným způsobem, vyslýchání byli k výpovědím donuceni hrozbami a fyzickým násilím.“

Většina zatčených byli mladí muži kolem 20 let. V některých případech byli zatčeni i jejich rodiče. Většina pocházela z vesnice Račice. Mladíci nejprve vypověděli, že uprchli před odvody a ukrývali se v lese za domem rychtáře Ráčka v Račicích. Několik jich mělo zbraně. Náhle však dochází ve výpovědích ke zvratu. Uprchlíci mluví o vůdcích, kteří je nabádali k obraně, o tom, že se na obecním shromáždění v Račicích prohlašovalo, že válka není císařská ale panská. Udržovali prý kontakt s

Makovským (vůdcem uprchlíků na české straně Vysočiny) a připravovali povstání, které mělo vzplanout po žních.

Komise znovu vyslechla některé uprchlíky a dospěla k nepravdivému přesvědčení, že stojí před pečlivě naplánovaným a rozsáhlým spiknutím, v jehož čele stojí úředníci z Nového Města na Moravě a protestantští kazatelé. Zatčení byli donuceni vypovědět, že o svatodušní neděli 1796 se sešli žďárští, novoměstští a jimramovští uprchlíci v protestantském kostele v Novém Městě. Superintendent Blažek z Jimramova přítomné prý přesvědčoval o tom, že Francouzi se blíží. Mají prý povstat a osvobodit se. Někteří zatčení vypověděli, že se Blažkovi zavázali poslušností. Každý účastník schůzky údajně obdržel tajné znamení, kus papíru, na němž byla zobrazena zednická lžice a trojúhelník. Jednalo se o zednářské znamení, proto bývá vykonstruované spiknutí nazýváno jako „fajmauerské“ - zednářské.

Již 4. července podal komisař Grohmann zprávu guberniu o odhalení rozsáhlého spiknutí. O vyšetřování byl informován i císař. Zatčení vypovídali nejprve stejně jako ve Žďáru, postupně však začali svoje výpovědi odvolávat až hovořili pouze o tom, že se v lesích ukrývali před odvody a že Matěj Michal řekl, že válka není císařská.

Pochybnosti o pravosti výpovědí vynucených násilím a hrozbami měly i nejvyšší úřady. Zjištěné rozpory ve výpovědích učiněných ve Žďáře a Jihlavě měla objasnit apelační komise. Při nových výsleších uprchlíci opět popřeli své původní výpovědi vynucené násilím a tvrdili, že se pouze ukrývali před odvody. Ke stejnému závěru dospěla v průběhu září i apelační komise a rozhodla, že uprchlíci mají být předáni krajskému úřadu k dalšímu řízení.

Pouze Jan Zavadil má být potrestán za nepravdivé výpovědi v Jihlavě. Potrestání mají být i bratr rychtáře v Račicích a sedlák Matěj Michal, který přestože má tři syny, nepostavil za rekruta ani jednoho a dále prohlašoval na obecním shromáždění, že válka není císařská. Komise navrhla dvěma provinilcům osmidenní vězení. Rychtář Ráček měl být sesazen ze svého úřadu, protože nesplnil odvodní povinnost Račic.

Nejvyšší císařské rozhodnutí bylo vydáno 28. listopadu 1797. František II. nařídil dosud vězněné žďárské uprchlíky propustit. Potrestání osmi dny vězení byli pouze Jan Zavadil, rychtář Ráček a Matěj Michal. Vrchnostenští úředníci byli napomenuti, že měli použít jiných prostředků, když věděli, že z Račic se již šest let nepodařilo získat jediného rekruta.“

(Zdroj: Elbl Pavel: Dezerce rekrutů na Českomoravské vysočině v letech 1796-1797.
<http://www.primaplana.cz>)

[Přítomnost Ráčků v Račicích dle matrik](#)

[Přítomnost Ráčků v Račicích a v okolních obcích dle J. F. Svobody a Fr. Dvorského](#)

[Výlet do Račic](#)

...a jak to bylo dál...